

Tízéves az óvári mintagazdasági hálózat

VÉR ANDRÁS – TENK ANTAL – CSER JÁNOS

Kulcsszavak: mintagazdasági hálózat, együttműködési formák, továbbfejlesztési lehetőségek.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Éppen tíz éve annak, hogy a „Gazdálkodás” 2000. évi 5. számában beszámoltunk a mintagazdasági hálózat alakításának első lépéseiről. A Mintagazdasági Szabályzatunk alapján a gazdaságok pályázhattak a mintagazdasági cím elnyerésére, majd az NYME Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar Tanácsa döntött a felvételről. Alapvető kritérium, hogy a gazdálkodási eredményeik tartósan (több éven át) haladják meg a hasonló tevékenységet folytató gazdaságokét, és egyben legyenek alkalmasak szakmai bemutatók tartására, valamint látogatók fogadására.

Menet közben újabb funkciókkal is bővült az együttműködés: egyre jelentősebb az az anyagi és erkölcsi támogatás, amit a mintagazdaságok innovációs járulék, illetve szakképzési hozzájárulás formájában adnak a Kar számára. Erre is alapozva nagyon jelentős kutatási együttműködésekre és innovációs fejlesztésekre került sor az utóbbi években mindkét fél hasznára. 2010 végén már 50 mintagazdaság tartozik a rendszerhez.

A Kar és a mintagazdaságok együttműködése felőleli pályázatok készítését, szaktanácsadást, kiállításokat, bemutatókat, tapasztalatcseréket, konferenciákat, de a fejlődés az együttműködés bővítését igényli.

BEVEZETÉS

Amikor 2000. év elején a Kari Tanács megtárgyalta és elfogadta a Kari Mintagazdasági Hálózat alapszabályát, még csak remélni tudtuk, hogy kezdeményezésünk sikerrel jár majd. Azóta is büszkék vagyunk azonban arra, hogy az agrár-felsőoktatási intézmények közül elsőként határoztuk el egy ilyen hálózat létrehozását, mindenekelőtt azzal a szándékkal, hogy a megújuló és szervezetében (is) változó szaktanácsadó tevékenységünk támogatásához, valamint az egyre bővülő és az oktatás fontos részét képező szakmai gyakorlatok lebonyolításához új bázisokat nyerjünk. Egy kicsit kényszer hatása alatt is cselekedtünk: mezőgazdaságunk megváltozott struktúrája (kis- és középvállalkozások, illetve a családi gazdaságok szerepének fokozatos növekedése), valamint képzésünk új pro-

filjának gyakorlati oktatással szemben támasztott követelménye a korábbi tangazdasági (*Lajta-Hansági Állami Tangazdaság*) gyakorlatozási lehetőségek mellett új feltételek biztosítását igényelte.

Tudatában vagyunk annak is, hogy intézményünk jogelődjében már a 19. század végén és a 20. század elején voltak hasonló próbálkozások. Ilyenek voltak *Hensch Árpád* szigetközi minta-parasztgazdaságai, vagy *Ujhelyi Imre* Moson-vármegyei tejszövetkezetei, melyeket abból a célból létesítettek, hogy a környező parasztgazdaságok számára mintául szolgáljanak. Bár a mai társadalmi-gazdasági körülmények nem hasonlítanak a száz évvel ezelőtti mezőgazdaságunk viszonyaihoz, az akkori adottságok közül néhány ma is érvényben van, ami a mintagazdaságok célját, feladatát, szerepét illeti.

A Kari Tanács által 2000 februárjában elfogadott „Mintagazdasági Alapszabály” úgy fogalmaz, hogy „A Kar mintagazdasága lehet minden olyan gazdálkodási (termelési) egység (pl. családi gazdaság, gazdasági társaság stb.), amelyik együttes tevékenysége (nem utolsósorban gazdálkodási eredményei) révén például szolgálhat a régió többi, hasonló tevékenységet folytató gazdálkodó egységének.” A cím odaítéléséhez – a gazdálkodási eredményeken túl – a gazdaság működtetőjének kiemelkedő szakmai felkészültsége, a termelésben alkalmazott technológiák és eljárások korszerűsége, a gazdaság, illetve a gazda alkalmassága bemutatók tartására, az adat-nyilvántartási és adatszolgáltatási körülmények szabályossága és megbízhatósága, a gazdaság (a telep) rendezettség stb. feltételek teljesülése szolgált alapul. A cím elnyerése iránt benyújtott pályázatokat az erre a feladatra létrehozott Mintagazdasági Kuratórium bírálta el, a benyújtott pályázat és a helyszíni látogatások tapasztalatai alapján. Hogy a címek eddigi odaítélése mennyire megalapozott volt az is bizonyítja, hogy a tíz év alatt kiválasztott 54 mintagazdaság közül mindössze 4 olyan akadt, amelyek időközben kikerültek a hálózathoz. A megmaradó 50 gazdaság jelenleg is a hálózat aktív és igen hasznos tagja.

A hálózat kialakításának elsődleges célja 2000-ben az akkor éppen alakulóban levő egységes szaktanácsadási rendszer működésének erősítéséhez regionális szinten támogatást nyújtó – a többi gazdaság számára mintául szolgáló – gazdaságok kiválasztása és e tevékenységbe történő rendszeres bevonása volt. E gazdaságokkal szemben – több szempont mellett – egyik alapvető kritérium az volt, hogy a gazdálkodási eredményeik tartósan (legalább 3 éven át) haladják meg a hasonló tevékenységet folytató gazdaságok színvonalát, és egyben legyenek alkalmasak szakmai bemu-

tatók tartására, hazai és külföldi látogatók fogadására.

Miután a hálózat a kar kezdeményezésére jött létre, és azóta is annak keretében működik, ezért szinte önmagától adódott az a lehetőség, hogy ezek a gazdaságok a hallgatók részére gyakorlólé helyül szolgáljanak. Ez a szerepkör 2004 után, a bolognai rendszer bevezetését követően vált egyre fontosabbá azáltal, hogy a BSc képzésben részt vevőknek a 7. félévben kötelező szakmai gyakorlaton kell részt venniük. Ez a körülmény 2004 után felgyorsította a hálózatépítést, aminek eredményeként 2010 végére már 50 mintagazdaság tartozik a rendszerhez. Menet közben újabb funkciókkal is bővült a kar és a mintagazdaságok együttműködése: egyre jelentősebb az anyagi és erkölcsi támogatás, amit a mintagazdaságok innovációs járulék, illetve szakképzési hozzájárulás formájában juttatnak a kar számára. Ezekre is alapozva nagyon jelentős kutatási együttműködésekre és innovációs fejlesztésekre került sor, mindkét fél hasznára.

A mintagazdaságoktól kapott sokoldalú támogatás fejében a kar szerződésben vállalta, hogy a hálózathoz tartozó gazdaságok számára térítésmentes szaktanácsadást nyújt, bevonja a gazdaságokat közös kutatási projektekbe, segítséget ad pályázataik elkészítéséhez és ingyenes szakmai továbbképzésben részesíti e gazdaságok szakembereit. Az eltelt tíz év során számos közös rendezvényre is sor került részint a karon, részint egy-egy mintagazdaságban.

A tízéves jubileum alkalmával megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy a mintagazdasági szabályzatban 2000-ben megfogalmazott elvárásoknak a mintagazdaságok maradéktalanul eleget tettek. Az alapvetően sikeres együttműködések elindításának évfordulója jó alkalom volt a közös tevékenységek eddigi eredményeinek összegzésére és a jövőbeni feladatok megfogalmazására.

A 2010. október 7-én megrendezett XXXIII. Óvári Tudományos Nap „Mintagazdaságok Szekció”-jában 12 mintagazdaság vezetője számolt be eddigi tevékenységéről. Az ebből az alkalomból készült „Mintagazdaságok Jubileumi Évkönyve 2000–2010” részletes betekintést nyújt a hálózat működésébe.

A téma jelentőségét az is mutatja, hogy a Tudományos Nap megrendezésének és a Jubileumi Évkönyv kiadásának teljes költségét a Tudományos Eredmények Elismerése és Disszertációja (TÁMOP-4.2.3) projekt biztosította, amiért ezúton is köszönetet mondunk.

I. táblázat

Mintagazdaságok felvételének kritériumrendszere

Kritérium	
megnevezése	tartalma
Gazdálkodás eredményei (max. 50 pont)	Nem lehet veszteséges, nem állhat csődeljárás és felszámolás alatt, tartósan (több éven át) haladják meg a hasonló tevékenységgel foglalkozó egységek színvonalát
Szakmai kvalitások (max. 15 pont)	Kiemelkedő (példaértékű) szakismeret, továbbképzési hajlandóság, új iránt való fogékonyság
Személyes tulajdonságok (max. 20 pont)	Megfelelő interperszonális kommunikációs készség, emberi kvalitások, viselkedés stb.
Alkalmazott technológiák, eljárások (max. 20 pont)	Legyenek korszerűek, gazdaságosak és környezetkímélők
Szaktanácsadásban való közreműködés (max. 20 pont)	Szakmai bemutatók tartása, látogatók fogadása, alkalmazzon szaktanácsadót
Szövetkezési hajlandóság (max. 10 pont)	Legyen tagja szövetkezés(ek)nek (raktárszövetkezet, beszerzési szövetkezet, gépszövetkezet, gépkör, hitelszövetkezet, értékesítési alkuszövetkezet, tézsz stb.)
Integrációs tevékenység (max. 10 pont)	Környékbeli gazdák részére szolgáltatások végzése
Információs rendszer működése (max. 20 pont)	Megfelelő adatnyilvántartás, adatszolgáltatás (naprakésztség, tényszerűség, használható információk nyújtása stb.)
Adományozó intézményrel való kapcsolat (max. 20 pont)	Kölcsönös együttműködés elvén alapul, adományozó részéről: ingyenes szaktanácsadás és információnyújtás, szakmai segítség pályázatok készítéséhez, térítésmentes továbbképzés stb.; mintagazda részéről: hallgatók gyakorlatra fogadása
Formai kívánalmak (max. 15 pont)	Gazdaság tisztasága, rendje, környezete stb. megfelelő és példaértékű legyen

(Megjegyzés: maximális pontszám: 200, a Mintagazdasági cím elnyeréséhez 150 pont szükséges!)

Forrás: Pályázati felhívás, 2010

A MINTAGAZDASÁGI HÁLÓZAT

A „MINTAGAZDASÁG/MINTAÜZEM”, illetve „MINTAGAZDA” cím odaítéléséről a helyszíni látogatáson tapasztaltak, valamint a benyújtott pályázati anyag és a Min-

tagazdasági Kuratórium javaslata alapján a Kari Tanács dönt.

A 2000-ben induló és azóta minden évben meghirdetett, a mintagazdasági cím elnyerését célzó pályázat kezdetben

a termelőüzemeket (kis-, közép- és nagyüzemeket) igyekezett bevonni a rendszerbe. Így 2000-ben négy különböző profilú gazdaság (biogazdaság, növénytermesztő-vetőmagtermesztő, árunövény-előállító, gombatermesztő-komposztáló-konzervüzem) nyerte el a mintagazdaság címet. 2004-re már 30-ra bővült a mintagazdaságok száma az újabb eredményes pályázatok alapján. 2010-re több mint 50 azon gazdaságok, üzemek és egyéb gazdasági tevékenységet folytatók száma, akik a cím viselésére jogosulttá váltak és azóta folyamatosan részt vállalnak a gyakorlati képzésben, szaktanácsadásban, illetve kutatási együttműködésben.

- Növénytermesztés: 11
- Állattenyésztés: 10
- Vegyes gazdálkodás: 10
- Kertészet: 3
- Szőlészet, borászat: 5
- Élelmiszeripar: 7
- Egyéb tevékenység: 4

Az eddigi kedvező tapasztalatok alapján tovább kell folytatni a mintagazdasági hálózat strukturális fejlesztését – területi és szakágazati vonatkozásban egyaránt – lehetőleg úgy, hogy minél szélesebb spektrumban kerüljenek lefedésre a különböző gazdálkodási profilok.

A MINTAGAZDASÁGI HÁLÓZAT JÖVŐKÉPE

A tízéves jubileum jó alkalom volt arra, hogy számot adjunk az eddig elért eredményekről és – az ebből leszűrt tapasztalatokat is figyelembe véve – megfogalmazzuk a következő időszak lehetőségeit és feladatait.

További lehetőséget kínálnak az újabb BSc és MSc szakok, ahol újabb gyakorló- és bemutatóhelyekre lesz szükség, az eddigiektől eltérő szakterületeken (környezetgazdálkodás, élelmiszer-minőségbiztosítás, agrárgépés stb.).

A másik nagy terület a szaktanácsadás. Mint Nyugat-dunántúli Regionális Központnak, a Kar szaktanácsadási feladatai az utóbbi években jelentősen bővültek.

Ezeknek az új feladatoknak csak akkor tud maradéktalanul megfelelni, ha az egész régióra (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyék) kiterjedő minta/bemutató – gazdasági bázist működtet, ami – a meglévők mellett – újabb gazdaságok bevonását és a már meglévőkkel az együttműködések szorosabbá tételét jelentené.

A már ma is működő innovációs együttműködések mellett szükség van a – kölcsönösen hasznos – tevékenység fokozatos bővítésére és rendszeressé tételére. A Mintagazdasági Szekcióban talán ennek az igénynek adtak legtöbbször hangot, ami azt mutatja, hogy a gyakorlati szakemberek tudatában vannak a tudományos eredmények gyakorlati hasznosságának és egyre inkább igénylik azokat.

TARTALOM

Solymos Rezső: Az erdők éve 2011! – Nemzetközi összefogás az erdőkért.....130

TANULMÁNY

Kasza Gyula – Fehér Orsolya – Kispál Judit – Ózsvári László:

Magyarországi eredetű élelmiszerek részesedése a hazai kiskereskedelemben.....143

Magda Róbert: A megújuló és a fosszilis energiahordozók

szerepe Magyarországon 153

Buzás Gyula – Szabó Ferenc: Szarvasmarhafajták tejtermelésének

gazdasági értékelése166

Ábel Ildikó – Pupos Tibor: Ikertermékek kalkulációja a tehenészetben 174

Bakosné Böröcz Mária – Fogarassy Csaba: A hazai húsmarhatartás

környezeti értékelése és externáliáinak vizsgálata benchmarking módszerrel..... 181

Villányi Réka: Beszerzés az észak-alföldi zöldség-gyümölcs feldolgozó

vállalkozásokban186

VITA

Pályi Zoltán: A bioüzemanyagok adózása Magyarországon 194

SZEMLE

Nagy Frigyes: Egy jeles könyv margójára: A történelem a mához szól! 199

Kozak Anita: A zöldség- és gyümölcstermelés, valamint -kereskedelem

Katalóniában..... 207

Vér András – Tenk Antal – Cser János: Tízéves az óvári mintagazdasági hálózat214

KRÓNIKA

Várallyay György – Láng István: Stefanovits Pál, a talajtan és a

társtudományok tudósa..... 219

Felhívás angol nyelvű különkiadásra!..... 193

Summary 224

Contents..... 229